

11e jaargang no. 1
15 maart 1992

Gildebries

*Molen van de
Polder Westbroek
te Maarssen*

20

HET GILDE VAN

MOLENAARS

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

Verenigingsorgaan van het Gilde van Vrijwillige Molenaars verschijnt 4x per jaar. De oplage is 1400 exemplaren.

Redactie: G.J. Pouw, D.J. Braay en J.P. Kurver

Redactie-adres: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars p/a Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden

Secretariaat: Het Gilde van Vrijwillige Molenaars Nieuwe Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen, tel. 02152-51695

Postgirorekening: 2144780 t.n.v.:
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Naarden

BESTUUR

Voorzitter: Dick-Jan Braay,
Koningsdiep 78, 1509 WE Zaandam, tel. 075-311639

Secretaris: Boudewijn van Weel,
Nw. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen,
tel. 02152-51695

Penningmeester: Gerard Barendse,
Beatrixstraat 79, 2685 BH Poeldijk, tel. 01749-45580

Examencordinator: Jan Spruit,
Molenviergang 8, 2761 BK Zevenhuizen,
tel. 01802-2613

Biotoopwacht: E. Smit, Esdoornlaan 61
1521 EC Wormerveer, tel. 075-283123

Gildeverzekeringen: J. van Loenen,
Arendshorst 34, 3772 RV Barnveld
tel. 03420-90894

Bliksemafleidercontrole: D.J. Abelskamp,
Laan 1940-1945 nr. 2, 7231 GL Warnsveld
tel. 05750-25068

Ledenadministratie: Mevr. E.N. Pouw-Schipper,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel. 02159-45428

Contactpersoon voor de afdelingen:

Gerard Sturkenboom,
Biss. Arnoutlaan 14, 5591 BL Heeze,
tel. 04907-62602

Publicaties/redactie: Gerrit Pouw,
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden, tel.
02159-45428

Algemeen: Peter de Moes,
Hermelijnlaan 3, 1216 EB Hilversum,
tel. 035-215772

ADVERTENTIES

Voor bedrijven of instellingen, die materialen en/of diensten aanbieden welke direct of indirect te maken hebben met de molens, staat de mogelijkheid open te adverteren.

Advertentietarieven op aanvraag.

JAMMER GENOEG BENT U NIET DE ENIGE MET BELANGSTELLING VOOR MONUMENTEN

Evenals u hebben ook houtworm, boktor en zwam een uitgesproken voorliefde voor ons nationaal monumentenbestand.

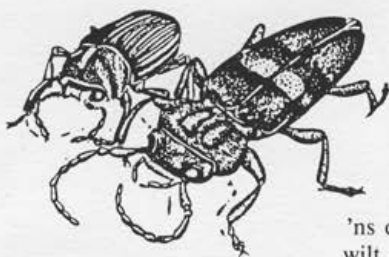
En waar uw belangstelling opbouwend is, gaan zij nogal afbrekend te werk.

Resultierend in schadeposten van miljoenen guldens. Voorkomen blijft daarom altijd goedkoper dan genezen.

Sterker nog: genezen is soms zelfs helemaal niet meer mogelijk.

Laat daarom een specialist van Rentokil bij u langs komen voor inspectie. De kosten van deze inspectie zijn nul komma nul, waar ook in Nederland.

Bovendien krijgt u meteen een serie

Links de houtworm, rechts de boktor. Samen veroorzaken ze voor miljoenen schade aan monumenten.

duidelijke tips over bescherming.

Vul de bon in en stuur 'm op. Ook als u eerst onze uitgebreide documentatie

'ns onder de loep wilt nemen.

RENTOKIL GRATIS INSPECTIE

Wilt U mij bellen voor een gratis inspectie?

Wilt u mij eerst documentatie zenden?

Naam: _____

Bedrijf: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Telefoonnr.: _____

Opsturen aan rentokil, postbus 52, 2280 AB Rijswijk (Z.H.)
of bel gratis: 06-0226600

't GAANDE WERK

Het Gilde bestaat 20 jaar. Of was het nu toch 25 jaar? Feit is in ieder geval, dat op 15 april 1972 de vereniging officieel werd opgericht na een vijftal jaar als groep van vrijwilligers en instructeurs te hebben gefunctioneerd. Sinds 14 oktober 1967 kwam deze groep met grote regelmaat bij elkaar. De eerste examens vonden ruim vóór de officiële oprichtingsdatum van het Gilde plaats nl. vanaf 21 februari 1970. Sedert 1967 is het Gilde uitgegroeid tot een vereniging met ruim 1400 leden, waarvan ongeveer de helft gediplomeerd en de andere helft in opleiding is.

Met de groei van het aantal leden nam ook de hoeveelheid bestuurswerk toe. In de jaren '80 werd duidelijk, dat het onderhouden van contacten met de leden en de instructeurs niet meer alleen vanuit een centraal punt kon gebeuren. Geleidelijk aan werden er per provincie contactcommissies in het leven geroepen, die tegenwoordig afdelingen worden genoemd.

Het aantal instructiemogelijkheden nam toe. Door het Gilde werd theoretisch lesmateriaal vervaardigd, waaraan vooral in het begin nog een groot tekort bestond. Er kwamen exameneisen, biotoopwachters, molenaars- en molenverzekeringen, Nationale Molendagen en bliksemaffleidercontroleurs.

Maar het belangrijkste was, dat molens in Nederland weer tot draaien kwamen en van dode objecten levende monumenten werden. Velen hebben als vrijwillig molenaar een prachtig stuk ontspanning gekregen naast hun dagelijkse werkzaamheden en anderen hebben er juist daarom hun beroep van gemaakt!

Vrijwillige molenaars beperkten zich niet alleen tot het praktische molenbehoud, maar raakten ook steeds meer betrokken bij de beleidsmatige kanten ervan. Een toenemend aantal van hen treffen wij aan in landelijke, regionale en lokale molenvereni-

gingen en bij overheidsinstellingen, zoals de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Mede door de vrijwillige molenaar is ook het restauratie- en onderhoudsbeleid veranderd. De tijd van het restaureren van een molen in niet maaltvaardige staat is allang voorbij. Het is nu min of meer vanzelfsprekend geworden dat een molen pas een molen is, wanneer hij weer naar behoren kan functioneren.

Kunnen wij nu na 20 (of 25?) jaar concluderen, dat ons doel bereikt is en dat wij het wat rustiger aan kunnen doen? Zeker niet! De opleiding tot vrijwillig molenaar en het handhaven van de kwaliteit van deze opleiding blijven de voortdurende aandacht van het Gilde vragen. Verloop onder de geslaagde vrijwillige molenaars door overlijden of door keuze van een andere vorm van vrijetijdsbesteding maakt aanvulling van deze groep noodzakelijk. Zowel voor onderhoudswerkzaamheden als voor het bewaken van de molenbiotoop zijn nog steeds te weinig vrijwillige molenaars. Nog teveel molens draaien nooit of veel te weinig.

Er blijft dus werk aan de winkel!

In het kader van het 20-jarig bestaan kan wat propaganda op bescheiden schaal dus geen kwaad. Vandaar het bijgesloten presentje voor u als lid, waarmee u de doelstelling van het Gilde letterlijk kunt uitdragen.

Molens moeten draaien; dat is hun kracht en daarvoor zijn zij gebouwd!

Tijdens de jaarvergadering op 4 april a.s. in Arnhem zullen wij op bescheiden wijze stilstaan bij het 20-jarig bestaan en hebben wij een paar kleine verrassingen voor u in petto.

De viering van het 25-jarig bestaan over 5 jaar zal, wanneer alles meezit, wat meer festiviteiten met zich meebrengen.

Dick Jan Braay, voorzitter

UITNODIGING VOOR DE LEDENVERGADERING VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

Het bestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars heeft het u hierbij uit te nodigen voor de Ledenvergadering 1992, welke zal worden gehouden op **zaterdag 4 april 1992**, in Hotel Haarhuis, Stationsplein 1 te Arnhem (tel. 085-472441).

De agenda voor het **ochtendgedeelte** van de vergadering, die om **10.30 uur** zal beginnen, ziet er als volgt uit:

1. Opening door de voorzitter

2. Bestuursmededelingen

3. Vaststelling van de notulen van de ledenvergadering 1991, opgenomen in De Gildebrief 1/92

4. Jaarverslag van de secretaris over 1991

5. Financieel verslag van de penningmeester over 1991

6. Verslag van de Kascommissie
7. Benoeming van de Kascommissie
8. Bestuursmutaties (zie toelichting)
9. Voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement met betrekking tot:
  - a) het proefexamen en
  - b) het maalboekje (zie toelichting)
10. Rondvraag

PAUZE van ongeveer 12.00 uur tot 14.00 uur.

Het programma voor het **middagdeelte** van de vergadering, die om **14.00 uur** zal beginnen, bestaat uit de volgende onderdelen:

Verf op molens, houtbescherming

Inleiding door de heer M.L.G. Visser, hoofd Technische Voorlichting van de firma Van Wijhe Verf B.V.

Thee/koffiepauze omstreeks 15.30 uur.

Molens in Polen

Peter de Moes zal in een dialezing een indruk geven van de Poolse molens die hij met Gebrand de Vries in de zomer van 1991 heeft bezocht.

Sluiting van de vergadering omstreeks 17.00 uur.

Toelichting

8. Bestuursmutaties

Volgens het rooster van aftreden zijn Dick Jan Braay, Gerard Barendse, Gerard Sturkenboom en Gerrit Pouw aftredend. Zij hebben zich herkiesbaar gesteld en het bestuur stelt de vergadering derhalve voor allen opnieuw te benoemen.

Tegenkandidaten kunnen voor 21 maart kenbaar maken aan het bestuur, Nwe. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen.

9. Wijziging Huishoudelijk Reglement

a) het proefexamen

* Het bestuur stelt voor om het woord 'proefexamen' te veranderen in 'toelatingsexamen', waarmee beter tot uitdrukking kan worden gebracht dat men na het afleggen van het bedoelde examen kan worden toegelaten tot het examen voor vrijwillige molenaar.

b) het maalboekje

* Het bestuur stelt voor om in het Huishoudelijk Reglement op te nemen dat de kandidaat ook voor een herexamen het maalboekje dient bij te houden tot het moment van aanmelding, waardoor de Toelatingsvergadering en de Examencommissie inzicht krijgen in de activiteiten van de kandidaat in de

periode tussen het examen en het voorafgaande examen.

* Als aanvulling op Procedure en Regels wordt voorgesteld: P 7 in geval van opgave voor een herexamen dient het Afdelingsbestuur, uiterlijk 12 weken na de sluitingsdatum, het maalboekje van de kandidaat op te sturen, waarin de activiteiten van de kandidaat in de periode tussen het voorgaande examen en het herexamen dienen te zijn aangetekend.

Voorjaarsexcursie

voor leden in opleiding

28 Maart 1992

We bezoeken de torenmolens van Zevenaar en Zeddam en de wateradmolen met het spinnekopje van Laag-Keppel.

aanvang : 10 uur.
vertrekplaats : Buitenmolen in Zevenaar (zuidzijde van het dorp vlak aan de spoorlijn).
vervoer : eigen vervoer
meenemen : lunchpakket
kosten : niets

ook niet leden in opleiding zijn van harte welkom.

afdeling
Gelderland.

TE KOOP

Wegens overcompleet is voor een liefhebber op de molen 'De Ruiter' te Vreeland een mooie boerenwasmolen te koop. De vraagprijs is f 100,-. Te bevragen via tel. 02153-13074.

NOTULEN VAN DE LEDENVERGADERING VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

---

gehouden op zaterdag 6 april 1991 in
Hotel Haarhuis te Arnhem

1. OPENING

De voorzitter van het Gilde, Dick Jan Braay, opent de vergadering en heet de aanwezigen van harte welkom.

Er is bericht van verhindering ontvangen van D. Abelskamp, J. Derckx, J. Meessen, J. Schoenmakers, H. en M. Mulder, T. de Vries, D. Kamminga, H. Petit en P. de Moes. De Afdeling Zeeland is slecht vertegenwoordigd in verband met excursie naar België.

2. BESTUURSMEDEDELINGEN

* Noodlottig ongeval

* Op 22 december 1990 kwam Richard van Dompsele, vrijwillig molenaar op molen De Noorman te Westkapelle, ten gevolge van een ongeval om het leven.

Deze gebeurtenis is behalve voor de direct betrokkenen voor ons alleen een nare ervaring. Als molenaars zullen wij met het oog op de veiligheid bewuster moeten handelen. In het rapport 'Veiligheid op wind- en watermolens' zijn adviezen opgenomen, die een bijdrage kunnen leveren aan het vergroten van de veiligheid indien er ook werkelijk maatregelen worden getroffen.

* Overleg Friesland

* Met het Gild Fryske Mounders is in 1990 op 28/6 en op 3/10 overleg gevoerd over de wens van het Gild om tot meer samenwerking met het Gilde te komen. Hierbij is benevens het landelijk getuigschrift uitvoering gesproken over de exameneisen, de wijze van opleiding/examinering en de reeds uitgegeven Friese getuigschriften. Bij het vergelijken van de wederzijdse Statuten en Huishoudelijke Reglementen is gebleken dat er naast veel overeenkomsten, ook enkele essentiële verschillen zijn. Er werd besloten om de samenwerking nog niet verder in detail uit te werken, maar eerst De Hollandsche Molen en de Stichting de Fryske Mole bij het overleg te betrekken. Op 18 februari jongstleden werd er door de betrokken partijen van gedachten gewisseld over de exameneisen, de examinering en de samenstelling van de Examencommissie. Het streven is er onzerzijds op gericht om in Friesland op te leiden voor het getuigschrift van DHM. Hierbij is de problematiek van de al eerder uitgegeven diploma's voorlopig buiten beschouwing gelaten. Als resultaat van het overleg is afgesproken dat DHM een voorstel zal doen op grond waarvan de impasse kan worden doorbroken.

Tijdens de voorjaarsvergadering van het Gild Frys-

ke Mounders, gehouden op 5 april, is de brief aan de orde gesteld. De secretaris van het Gild, de heer Jaap van Driel, doet verslag. Het GFM is teleurgesteld over de inhoud van deze brief, op persoonlijke titel geschreven door de voorzitter van DHM, waarin een duidelijk voorstel ontbreekt.

Het Gildebestuur is eveneens van mening dat het voorstel onvoldoende inhoud heeft om een positieve bijdrage te kunnen leveren aan het oplossen van het probleem. Tijdens het jaarlijks overleg met het bestuur van DHM zal deze zaak aan de orde worden gesteld.

* Overleg Gelderland

* Het tekort aan gediplomeerde, vrijwillige molenaars, en de stilstand van een aantal molens als gevolg daarvan, waren voor de Provincie Gelderland aanleiding om plannen te maken voor een eigen verkorte opleiding tot vrijwillig molenaar op één bepaalde molen.

Intensief overleg met de Provincie, het bestuur van de Stichting Vrienden van de Gelderse Molen en het Afdelingsbestuur Gelderland (de Opleidingscommissie) heeft erin geresulteerd dat de plannen van Gedeputeerde Staten van Gelderland voorlopig voor de periode van een jaar van de baan zijn. Als voorwaarde stelt de Provincie dat de organisatie van de opleiding dient te worden verbeterd en het aantal geslaagden dient te worden verhoogd.

Door de betrokken partijen wordt momenteel gewerkt aan de herziening van een overeenkomst tussen de SVGM en het GVM. Het vergt echter tijd om een Statuut op te stellen waarin beide partijen zich kunnen vinden.

* Vacature Gildeverzekeringen

* Mevrouw Marga Mulder uit Heerhugowaard heeft te kennen gegeven haar werkzaamheden voor het verzekeringssecretariaat te willen beëindigen. Gedurende zeker 6 jaar heeft zij de administratie van de verzekeringen nauwgezet bijgehouden, in een tijd dat de verzekering een enorme groei vertoonde. Marga wil de overdracht voor 1 december laten plaatsvinden.

De voorzitter bedankt Marga Mulder, die niet aanwezig is, voor het vele werk dat zij heeft verzet, en verzekert de vergadering dat het bestuur haar bij gelegenheid een blijk van waardering zal overhandigen.

In verband met de vacature schetst Dick Jan Braay het profiel van degene die het verzekeringssecretariaat zal bemannen.

administratief medewerker m/v:

- het uittypen van de verzekeringscertificaten (ongeveer 750)

- het bijhouden van de administratie van de Gildeverzekeringen, waarbij een piekbelasting in december en januari te verwachten is

- het onderhouden van het contact met de verzekeringsmaatschappijen Hudig-Langeveldt en Centraal Beheer

- het behandelen van de ongevallen- en schademeldingen

het éénmaal per jaar afleggen van verantwoording aan de penningmeester

- het liefst ook overdag telefonisch bereikbaar zijn. Kandidaten gelieve contact op te nemen met het bestuur.

* **De Lesstofcommissie**

* Gerrit Pouw geeft een indruk van de werkzaamheden van de Lesstofcommissie. Veel energie is er gestoken in het uitwerken van het plan om de tot nu toe uitgeven lesstof te herschrijven en in een losbladige basis cursus uit te geven.

De uitgave van de Informatie over de standerdmolen is vertraagd vanwege de grote hoeveelheid materiaal die door de samenstellers, de heren Zweers, Scheirs en Tijman, diende te worden verwerkt. Verwacht wordt dat de Informatie nog dit jaar zal worden gepubliceerd.

* **Bestuursexcursie**

* Op 22 en 23 maart bracht het bestuur een bezoek aan de Afdeling Drenthe. Op vrijdagavond werd een contactavond van de Afdeling bijgewoond in Westerbork, op zaterdag werd een aantal molens bezocht. Het bestuur ziet de jaarlijkse excursie als een nuttige zaak, waarbij het bestuur zowel tijdens de contactavond als tijdens het bezoek aan de (instructie-)molens een goede indruk kan krijgen van het werk dat er door en in de Afdelingen wordt verzet.

* **Subsidie Monumentenzorg**

* In 1990 heeft het bestuur van het Ministerie van WVC de mededeling ontvangen dat de jaarlijkse subsidie zal worden beëindigd, aangezien de subsidie van het GVM minder is dan het bedrag dat als minimum wordt toegekend (f 5000,-). In een uitgebreide reactie heeft het bestuur bezwaar tegen dit voornemen aangetekend. Op basis van een reële begroting zal het subsidiabele bedrag aanzienlijk hoger uitvallen. In feite werd het GVM met het beëindigen van de subsidie gestraft voor haar zuinigheid. De penningmeester zal hier later nog op terugkomen.

* **Verkoopstands**

* De voorzitter maakt de aanwezigen attent op de verschillende stands in de zaal, waar - onder andere door de Werkgroep Nationale Molendag - aandacht wordt gevraagd voor molenzaken.

* **Bestuursmutaties**

* Als laatste mededeling stelt de voorzitter dat er dit jaar - op grond van het rooster van aftreden - geen bestuursmutaties zijn.

3. NOTULEN LEDENVERGADERING 1990

De notulen van de Ledenvergadering 1990, gehouden op zaterdag 7 april in Hotel Haarhuis te Arnhem, zijn opgenomen in De Gildebrief 1/1991.

Mevrouw Overman merkt op dat men pas na de ledenvergadering in Gelderland met de evaluatie van het examen is begonnen, en dat hier derhalve door de heer Nielsen geen mededeling van kan zijn gedaan.

In verband met het slagingspercentage heeft de heer Nielsen gevraagd of er geen onderscheid gemaakt dient te worden tussen een theoretisch en een praktisch deel van het examen met ieder een eigen beoordelingsfactor.

Vervolgens worden de notulen vastgesteld.

4. JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIS OVER 1990

De vergadering gaat accoord met het jaarverslag over 1990, zoals dat door de secretaris wordt voor-gelezen. Het jaarverslag wordt opgenomen in De Gildebrief 2/1991.

5. FINANCIËEL VERSLAG OVER 1990

In De Gildebrief 1/1991 zijn de Balans per 31/12/90 en de Winst- en verliesrekening over 1990 opgenomen.

De penningmeester geeft een toelichting op de cijfers in een financieel verslag, waarbij ook het voornemen van het Ministerie van WVC om de subsidie aan het GVM te beëindigen aan de orde wordt gesteld.

De heer P. Veuger merkt op dat indien WVC geen subsidie toe zal kennen het begrote tekort zal blijven bestaan. De penningmeester stelt dat de begroting is aangepast om aan de subsidievoorwaarden van het Ministerie te voldoen. Het GVM heeft voldoende liquide middelen om de tekorten mee te kunnen dekken.

6. VERSLAG VAN DE KASCOMMISSIE

De Kascommissie, bestaande uit de heren C. Boonstra, F.J. Gundlach en C. Franken, kwam op 19 maart te Poeldijk in vergadering bijeen om de boekhouding van het GVM te controleren. Men heeft de stukken in orde bevonden en stelt de vergadering voor de penningmeester voor het gevoerde financiële beleid te dechargeren. De vergadering gaat hiermee accoord.

7. BENOEMING KASCOMMISSIE

De heer C. Boonstra is na een periode van 3 jaar aftredend; als zijn opvolger wordt de heer P. Buys benoemd. In de reserve-kascommissie hebben de heren J. Tigelaar en T. Oosterhuis zitting. Als nieuwe kandidaat wordt mevrouw P.D. Scholten-Ballast voorgedragen en vervolgens door de ledenvergadering benoemd.

8. RONDVRAAG

De heer J. van Driel merkt op dat de Provincie Friesland de opleiding van het Gild Fryske Moun-

Winst- en Verliesrekeningen over 1991 (x f 1,00)

	Begroot 1990	Werkelijk 1990	Begroot 1991
ONTVANGSTEN:			
Contributies	40.000	39.090	40.000
Verzekeringspremies	23.000	24.403	24.000
Ontvangen rente	800	1.939	1.300
Verkoop artikelen	5.000	3.975	4.000
Opbrengst advertenties	1.000	1.225	1.000
Subsidie WVC	-	6.900	-
Giften	-	610	-
	69.800	78.142	70.300
UITGAVEN:			
Vergaderkosten	1.000	1.171	1.000
Porto, verzendkosten	5.500	4.220	6.000
Drukwerk, stencils e.d.	25.000	22.198	26.500
Kantoorbehoeften	200	245	200
Reiskosten	4.000	5.155	5.000
Ledenadministratie	500	716	500
Contactdag	1.300	2.171	1.400
Bijdragen aan afdelingen	8.000	8.105	8.000
Verzekering (collect. WA)	4.500	4.143	4.500
Doorbetaling verzekering	21.500	19.635	20.000
Kosten i.v.m. verzekering	700	1.409	700
Telefoon	200	110	200
Kosten entreepakket	700	1.036	1.000
Representatiekosten	400	527	400
Huur opslagruimte	350	225	350
Bliksemafleidercontroles	1.700	1.801	1.700
Public relations	3.500	1.000	2.500
Contributie NCM	50	50	50
Afschrijvingen	-	950	-
Examenkosten	-	96	-
Theoriecursus	4.000	3.560	4.000
Kosten jubileum	-	-	1.500
	83.100	78.523	85.500
RESULTAAT	-/- 13.300	-/- 381	-/- 15.200

ders subsidieert. Indien er in het kader van de provincialisering sprake zal zijn van spreiding, dan zal het Gild FM ook een financiële bijdrage aan het Gilde willen leveren.

Naar aanleiding van het tekort aan vrijwillige molenaars in Gelderland vindt de heer B. Verbruggen het een vreemde zaak dat er door een lid van het Afdelingsbestuur Gelderland is geïnformeerd naar een molen in Noord-Brabant.

De heer C. Stokman wil weten wie het initiatief heeft genomen voor de toenadering tussen het Gild Frykse Mounders en het Gilde, en wat de reden van de toenadering is. De voorzitter stelt dat er na jaren weer contact met het GFM is met de bedoeling om de opleiding in Friesland op grond van de Richtlijnen van DHM te doen plaatsvinden. Vervolgens informeert de heer Stokman naar de nieuwe basiscursus, waarvan de vraagsteller wil weten of dit een

Balans per 31 december 1991 (x f 1,00)

Activa	31-12	1-1	Passiva	31-12	1-1
Duurzame middelen:			Schulden:		
Artikelen	4.500	6.000	Vooruitontv. contributie	23.121	12.051
Mater. bliksem	100	100	Vooruitontv. verzek.	15.726	7.067
Kantoormachines	456	1.406	Porto, verzendkosten	706	1.099
Comp. programma	1	1	Biotoopwacht	684	554
			Drukwerk, stencils	8.512	8.821
Liquide middelen:			Kantoorbehoeften	15	27
Girorekeningen	12.521	11.254	Reiskosten	1.487	972
Rente (plus) rek.	28.459	16.534	Contactdag	46	256
Girorek. verzek.	15.298	14.766	Bijdr. aan afdelingen	3.671	2.631
Renterek. verzek.	14.582	8.916	Doorbet. schade uitk.	-	5.400
			Telefoon	65	85
Vorderingen:			Doorbet. verz. gelden	36	377
Te ontv. rente	208	657	Representatiekosten	126	45
Opbr. advertenties	800	1.240	Bliksemafl. controles	15	27
Vooruitbet. entree	200	-	Kosten entrepakket	-	39
			Public relations	2.200	1.200
Uitgeleende gelden:			Eigen vermogen:		
Cursuscommissie	3.665	3.665	Fonds ongedekt risico	5.425	6.175
			Biotoopfonds	5.435	3.812
			Kapitaal	13.520	13.901
	80.790	64.539		80.790	64.539

vervanging betreft van het bestaande lesmateriaal. Het is de bedoeling dat de nieuwe, losbladige basis-cursus geleidelijk het lesmateriaal van het GVM zal vervangen, en dus tijdelijk naast het oude pakket gebruikt zal dienen te worden.

Op de opmerking dat de praktijk belangrijker is dan de theorie reageert de heer Pouw met de vraag of er tijdens het examen wel eens een puur theoretische vraag wordt gesteld. Er worden vragen gesteld over praktijkgevallen die niet tijdens het examen kunnen worden nagedaan.

Mevrouw Overman herinnert het bestuur aan het gebruik van de Lesbrieven, die door de Afdeling Gelderland gebruikt worden bij de opleiding. De heer Braay merkt op dat het bestuur toestemming heeft gekregen de Lesbrieven te gebruiken ten behoeve van de Basiscursus, en dat tot aan het gereedkomen van het eerste deel van de cursus alleen in het Gelderse van de Lesbrieven gebruik zal worden gemaakt.

De heer Hellings komt terug op het overleg tussen het GFM en het GVM. Hij wil weten of het diploma

van De Hollandsche Molen in Friesland erkend wordt en informeert naar de verschillen in opleiding. Het diploma van DHM is landelijk geldig, terwijl het diploma van het GFM alleen in Friesland wordt erkend. De heer Van Driel geeft aan wat de verschillen in opleiding zijn. Het doel is hetzelfde, de praktische uitwerking verschilt. Bij de Friese opleiding kent men stagebezoeken, daarnaast is er een rol weggelegd voor de leermeester tijdens het examen, dat op de lesmolen wordt afgenomen.

Om een idee te geven van de kwaliteit van de opleiding in Friesland noemt de heer Tienstra het door de heer Van der Woude geschreven Lesboek, dat door het Gild gebruikt wordt.

De heer B. van Uffelen heeft vernomen dat er door de Provincie Gelderland voorwaarden zijn verbonden aan de toekenning van subsidie. Hoe zit dat? Jaarlijks ontvangt de Stichting Vrienden van de Gelderse Molen een subsidie voor de opleiding van vrijwillige molenaars. Op grond van het niet daadwerkelijk draaien van een aantal molens dreigt men de subsidie te beëindigen. Als voorwaarde voor

continuering van de subsidie heeft de Provincie een verbetering van de organisatie van de opleiding gesteld.

Mevrouw Overman is van mening dat het in Gelderland zo slecht nog niet gaat; van de 30 geslaagde vrijwillige molenaars waren er 7 afkomstig uit het Gelderse. Volgens Overman is er geen sprake van een structureel tekort aan molenaars, maar is er momenteel sprake van een teruggang.

De heer Tienstra wijst in dit verband op het verloop onder de geslaagde molenaars, die na het behalen van het diploma niet langer actief op een molen zijn.

Afsluitend merkt mevrouw Overman op dat het probleem in Gelderland gedeeltelijk veroorzaakt wordt doordat de plaatsingsbevoegdheid niet bij het afdelingsbestuur maar bij de Provincie ligt.

Mevrouw S. Tel heeft belangstelling voor propagandamateriaal van het GVM. De voorzitter deelt mee dat er momenteel aan een nieuwe folder gewerkt wordt. Het restant van de oude folder kan vanwege de achterhaalde gegevens eigenlijk niet meer worden gebruikt.

De heer H. van Hoorn, vanuit Groningen verhuisd naar Haarlem, is geen voorstander van de verkorte opleiding. Hij is tevreden met de huidige opleiding, waarbij informatie over verschillende molens wordt gegeven. Wie had ooit gedacht dat hij nog eens op een paltrok molen terecht zou komen?

De heer E. Zwijnenberg is van mening dat het tekort aan molenaars niet dient te worden opgelost door te tornen aan de opleiding. Het is beter om de bezoekers te motiveren die meer dan normale belangstelling voor het werk tonen.

De voorzitter sluit het ochtendgedeelte van de vergadering.

MIDDAGPROGRAMMA

Het middagprogramma bestond uit een drietal informatieve onderdelen:

De heer J. Hofstra hield een lezing over de manier waarop poldermolens energie onttrekken aan de wind en weer afstaan aan het bemalingswerktuig (de vijzel). Met schetsen en formules werd een indruk gegeven van de optimale wiekvorm, de constructie van de vijzel en het rendement van de molen.

Vanwege zijn gezondheid kon de heer J. den Besten niet aanwezig zijn, maar met behulp van een bandopname was het toch mogelijk om de diaserie over het ontwerpen van een nieuwe bovenas (het maken van de constructietekening en een nieuwe gietmal) voor de molen te Woudrichem van deskundig commentaar te voorzien.

Aansluitend hield de heer J. de Waart een dialoog over het gieten van een bovenas voor de in restauratie zijnde korenmolen te Werkhoven. Ook voor deze bovenas werd gebruik gemaakt van de nieuwe gietmal naar het model Feijenoord.

Met een woord van dank aan de heren Hofstra en De Waard, en de toezegging dat het bestuur de heer Den Besten persoonlijk zal bedanken, voor hun interessante bijdrage aan het middagprogramma sluit de voorzitter de vergadering.

81 personen tekenden de presentielijst.

B.A. van Weel, secretaris

DE TWINTIGSTE NATIONALE MOLENDAG

Op de tweede zaterdag in mei, de negende dus, is het maar liefst voor de twintigste keer Nationale Molendag.

We gaan er met hulp van iedereen weer een prachtige dag voor het Nederlandse publiek van maken. En daardoor hebben we zelf ook weer een fijne dag!

Vorig jaar zat het met de wind en de zon overal redelijk goed, dus we moeten het er dit jaar maar minstens even goed van af brengen. In grote lijnen is alles zoals we het al jaren gewend zijn. Vorig jaar zijn er door de ANWB al foto's genomen van draaiende molens, er komt nl. in de Kampioen van april een goed artikel over onze molens. Publiciteit in 2-miljoen gezinnen!

Zoals bekend, is het voor ondergetekende de laatste keer dit jaar. Een direct merkbare verandering is dat de enquête-formulieren niet meer naar Hoogeveen gestuurd moeten worden, maar naar een nieuw antwoordnummer in Coevorden. Uiteraard staat dit duidelijk vermeld op die formulieren.

Er is dit jaar weer een totaal andere affiche uit de tekenpen gerold. Dirk Jan Abelskamp heeft z'n creatieve lusten botgevierd. De kleur waarin de affiche is gedrukt is het in de molenwereld veel voorkomende ossebloed rood.

Inleveren copy:

Voor de Gildebrief no. 2
(verschijningsdatum 15 juni
1992) dient uw copy vóór
1 mei 1992 bij de Gildebrief-
redactie binnen te zijn.

**NATIONALE
MOLLEN
DAG**

9 MEI 1992
WELKOM WAAR DE WIMPEL WAPPERT
 Vereniging De Hollandsche Molen 020-6238703

Door actief te zoeken naar een goedkope drukker zijn we er weer in geslaagd de prijzen te houden zoals ze waren.

We raden iedereen aan kort voor NM naar de plaatselijke krant en kabelkrant te gaan vertellen wat er zoal op de eigen molen staat te gebeuren. Je kunt zelf plaatselijk het meest voor elkaar krijgen.

Wij doen er natuurlijk ook weer het nodige aan.

Affiches en stickers zijn weer te bestellen via ons giro nr. 2903693 t.n.v. Nationale Molendag te Coevorden. De bestellingen worden pas na de voorjaarsvergadering van de Hollandsche Molen, begin maart, verzonden.

Prijzen:

1 affiche plus 1 sticker,
verzonden in een koker, f 6,25

1 affiche plus 1 sticker,
verzonden in een envelop, f 3,50
(affiche eenmaal gevouwen)

Bij dit standaardpakket kunnen extra affiches en extra stickers besteld worden.

Extra affiches per stuk: f 1,25

Extra stickers per stuk: f 0,60

Vermeld s.v.p. duidelijk op de girostrook wat je precies wilt hebben, het is nl. niet altijd even gemakkelijk voor ons, omdat niet iedereen even goed opschrijft wat de bedoeling is!

We staan met onze spulletjes ook weer op de vergaderingen in Amsterdam en in Arnhem. Affiches en stickers in grotere aantallen zijn daar voordeliger omdat er geen porto aan te pas komt!

Iedereen een prachtdag gewenst, en denk om de veiligheid van het publiek!

En nu nog even iets persoonlijks: Iedereen die in de afgelopen tien jaar heeft meegeholpen steeds weer voor fijne, goedlopende Nationale Molendagen te zorgen, hartelijk dank voor de medewerking. En blijf met z'n allen ook mijn opvolgers steunen zoals altijd!

Bert van Uffelen,
Werkgroep Nationale Molendag

UITKOMSTEN BLIKSEMAFLEIDERCONTROLE 1991

Ook in 1991 zijn onze bliksemafleidercontroleurs weer op stap gegaan om diverse installaties op de molens te controleren.

Ze steken daar nogal wat vrije tijd in, en ze doen dat op vrijwillige basis. Daarop mag wel eens worden gewezen, dacht ik.

Wij als vrijwillige molenaars zijn allemaal op deze wijze bezig, maar trekken met onze bezigheden regelmatig de aandacht van pers, radio, televisie en van nogal wat publiek.

Onze controleurs, de heren Koens, Oostrom en van de Winkel, doen hun werk veel onopvallender, maar het is belangrijk dat het gebeurt.

Vandaar hier maar eens een pluim op hun hoed.

In 1991 werden 45 installaties gekeurd, waaronder 12 molens van de Schermer, aangemeld door

de Vereniging van Vrijwillige Molenaars van de Schermer.

In de afgelopen jaren werd diverse keren opgemerkt dat uit de provincie Zeeland geen - of slechts zeer weinig aanmeldingen voor controle binnenkwamen. Er is een keer ten goede! In 1991 stonden 5 Zeeuwse molens op de lijst, waarvan er 4 in Zeeuws-Vlaanderen staan. Ga zo door, Zeeuwen!

De verdere verdeling over de provincies was als volgt: Groningen 3, Friesland 0, Drenthe 1, Overijssel 8, Gelderland 5, Noord-Holland 13 (waaronder 12 uit de Schermer), Zuid-Holland 1, Zeeland 5, Noord-Brabant 9, Limburg 0.

In 1991 werd dus ca. 4 1/2% van het molenbestand gecontroleerd. Zo bezien dus niet veel. Dat kan beter. Denk er eens over na, na de hieronder volgende controleresultaten te hebben gelezen!

Resultaten 1991

Bij de 45 gekeurde installaties werd:

A. maar liefst 27 keer geadviseerd roeden en as onderling elektrisch te koppelen, omdat de weerstand tussen deze delen (mag 0,5 Ohm zijn) veel te hoog was. Waarden van oneindig, 500, 100, 90, 70 en 50 Ohm kwamen regelmatig voor.

B. Bij 6 molens was de vervangingsweerstand te hoog, en werd geadviseerd de aardleidingen te verbeteren of een nieuwe (bij) te slaan.

C. Bij 8 molens was de aardingsweerstand te hoog. De waarde liep soms op tot 15 Ohm. (Mag 2 1/2 Ohm zijn). Indien het economisch niet verantwoord was deze waarde te drukken (hoge kosten) is aangeraden een potentiaalvereffening toe te passen.

D. 12 keer werden ondeugdelijke soepele verbindingkabels gevonden. Soms ook slechte verbindingklemmen. De weerstanden liepen soms tot 294 Ohm!

E. 3 keer werd een slechte ringleiding of slechte montage van die leiding ontdekt.

F. 16 keer werd een potentiaalvereffening geadviseerd, om overslag op grote metalen delen (bijv. dieselmotor) en op de elektrische bekabeling in de molen te voorkomen.

Het is dus nog lang niet overal pluis met die bliksemafleiderinstallaties. Neem dan ook geen risico en geef uw molen op voor een controlebezoek, want: ook in 1992 gaan we weer door.

In het voorjaar, zo omstreeks april gaan de controleurs weer op stap.

Doel

Voor degenen die niet precies weten wat de controle inhoudt en hoe e.e.a. werkt nog even uitleg. Het doel is: het opmaken van een volledig, onpartijdig en deskundig rapport over de toestand waarin de gekeurde installatie zich bevindt. De keuring is toegespitst op de specifieke eisen die een molen aan zo'n keuring stelt, en die bij controles door een installatiebureau vaak niet in acht worden genomen (De overgangswaerstand tussen de roeden wordt bijv. vaak niet gemeten.) De Gildekeuring werkt volgens de norm N.E.N. 1014. De keuringsperiode ligt zo tussen april en oktober. Reparaties worden NIET verricht. Dat is werk voor de installateur!

Omdat de keuring gratis is en als service van het Gilde aan zijn leden moet worden gezien, is het noodzakelijk dat de te controleren molen bemalen wordt door een Gildelid.

Gang van zaken bij aanvraag en controle

De aanvragen kunnen worden verzonden naar de coördinator, na het verschijnen van deze Gildebrief. Verzenden gebeurt door de vrijwillige molenaar, die dus lid moet zijn van het Gilde. Voor de aanvraag kan het hierbij afgedrukte formulier dienen.

hierlangs afknippen

Ondergetekende,

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en woonplaats: ..... Tel.: .....

Vraag hiermede een bezoek aan voor het controleren van de bliksemafleiderinstallatie van de molen:

Naam: .....

Adres: .....

Standplaats: .....

De molen is eigendom van: .....

Naam: .....

Adres: .....

Postcode en woonplaats: .....

Nader bericht van de regio-controleur wordt afgewacht.

Datum: ..... Ondertekening: .....

Het is van belang dat ALLE gevraagde gegevens, zoals de adressen van molen en molenaar, van de eigenaar en ook de telefoonnummers worden doorgegeven! Dit i.v.m. het gemakkelijk vinden van de molen en het opnemen van contact met de vrijwilliger.

Daarom moet de aanvraag ook **SCHRIFTELIJK** worden ingediend. Het adres van de coördinator is: D.J. Abelskamp, Laan 1940-1945 no. 2, 7231 GL Warnsveld.

Vermelden:

- a. naam, adres en telefoonnummer van de vrijwilliger
- b. het adres van de molen
- c. naam en adres van de eigenaar (i.v.m. toezending rapport).

De aanvragen worden per regio gebundeld, zo mogelijk in groepjes van 4 molens bij elkaar, zodat zo'n groep op één dag door de controleur kan worden afgewerkt. Neem daarom contact op met uw collega buurman vrijwilligers en probeer ook hun molens in een controlebezoek te betrekken. Dit om de kilometerkosten te beperken.

De aanvragen worden door de coördinator aan de regiocontroleurs toegezonden.

Afspraak controledatum

De regiocontroleur maakt telefonisch een afspraak met de vrijwillig molenaar over datum en tijd van het controlebezoek. (Vandaar het belang

van opgave van het telefoonnummer.) De vrijwilliger dient bij het controlebezoek aanwezig te zijn i.v.m. het 'rondraaien' van het gevlucht.

Verzending meetrapporten

De regiocontroleur stuurt de meetrapporten naar de coördinator. Deze vermenigvuldigt het rapport en stuurt copieën naar de moleneigenaar, de vrijwilliger en naar 'De Hollandsche Molen' en houdt zelf een afschrift voor het archief.

Een goede bliksemafleider kan ook voor uw molen van levensbelang zijn.

Vergeet niet dat volgens de beschikbare gegevens iedere twee jaar drie molens door een inslag worden getroffen!

Een goede, onpartijdige en deskundige keuring wordt u (gratis) aangeboden door het Gilde. Maak er gebruik van. Wij wachten op uw aanvragen!

De coördinator, D.J. Abelskamp

MOGEN WIJ HET EVEN MET U HEBBEN OVER HET GEZICHT VAN UW BEDRIJF?

Wilhelmina levert bedrijfskleding in vele uitvoeringen, modellen en materialen. Maar ook effektmatten, poetsdoeken, kleefzabbers en handdoek- en zeepautomaten. Afname van deze producten en nog vele andere in combinatie met Wilhelmina's unieke huurservice geeft u de zekerheid van altijd schoon en compleet materiaal. Want zeg nu zelf, een onverzorgd bedrijf dat is toch zeker geen gezicht.

Wilhelmina werkt aan schoner werken.

Wilhelmina Textielreiniging bv
Kanaaldijk Zuid-West 9
5706 LD HELMOND
Tel. 04920-35820

Wilhelmina

werkt aan schoner werken

DE MOLEN VAN STIENS IS NIET MEER

Slechts één vuurpijl was voldoende om de molen in vuur en vlam te zetten. De molenaar zit zonder molen en de bakkers, die hij voorzag van volkorenmeel, moeten hun heil ergens anders zoeken.

Iedere molenaar, die een molen bemaalt welke in of naast een woonwijk staat ziet de oudejaarsnacht altijd met angst en beven tegemoet. Dat dit geen ongegronde vrees is, blijkt weer eens overduidelijk uit het trieste bericht dat ons uit Stiens bereikte. Het was reuze gezellig in het wijkje rond molen 'De Hoop', tot de bewuste feestvierder de noodlottige vuurpijl aanstak en hem zag verdwijnen in de richting van de molen. De calamiteiten volgden elkaar uiterst snel op en de lol was er absoluut af. 'Hun' molen, want zo wordt een molen doorgaans in een woonwijk of het gehele dorp aangeduid, stond in een oogwenk in lichtelaai.

Molen 'De Doop' te Stiens (Fr.) 1978 nieuw herbouwd op oude stenen onderstuk. Foto: M.E. van Doornik, 1987.

De foto werd ons welwillend ter beschikking gesteld door de Leeuwarder Courant

Het was een mooie, nieuwe molen zoals men kan zien op de hierboven geplaatste foto. Maar dat hij ook volledig leeggebrand was alvorens hij in elkaar zakte is ook goed te zien, op de andere foto. Aan de vele discussies betreffende het bluswerk zullen wij niets toevoegen, daarvoor moet men ooggetuige zijn geweest en dan nog...

We hopen alleen dat de molenaar weer snel de vang kan lichten al zal dit minstens wel één tot anderhalf jaar aanlopen. Wij wensen van ganser harte dat er rond het restant van de molen net zo'n voortvarende groep mensen opstaat als die welke zich heeft ingespannen voor de herbouw van de molen 'Landzicht' te Zuid-Beijerland.

Een goede raad is echter wel dat men, en niet alleen daar, maar in alle identieke situaties, tegen uiterst lage kosten een wellicht afdoende voorzorgsmaatregel neemt. Elders in het land klautert ieder jaar een molenaar tegen oud en nieuw op de kap van de molen en plaatst daar zijn tuinsproeier boven op de vorstplank. Omstreeks elf uur draait hij de kraan open en een paraplu van water daalt neer op het molenslijf. Binnen enkele minuten is het gehele rietdek van onder tot boven kletsnat en zeer goed beveiligd tegen verdwaalde vuurpijlen. Een idee dat even goed is als het uitblinkt in eenvoud.

De Redactie

EXAMENPERIKELEN

Voordat er een examen wordt gehouden voor het behalen van het getuigschrift voor vrijwillig molenaar, moet er heel wat geregeld worden.

In de eerste plaats moet de examencommissie van de vereniging De Hollandsche Molen worden opgetrommeld. De leden van deze commissie moeten soms voor dag en dauw het huis uit om op tijd bij de examenmolen te zijn. Deze molens liggen vaak in uithoeken van het land want "we komen naar de kandidaten toe".

De keuze van de molen is niet altijd eenvoudig. Behalve technische eisen, zoals de aanwezigheid van zeilen, moet er een redelijk verwarmde ruimte zijn. Het is in voor- en najaar soms nog knap koud, en het grootste deel van de dag brengen de leden van de commissie op de stelling of op de belt door.

Dan is het voor hun inmiddels stram geworden leden vaak noodzakelijk dat zij tijdens deel drie van het examen, de theorie en het weerpraatje, weer wat ontdoeien.

Maar een van de belangrijkste personen tijdens het examen is toch wel de 'dienstdoende molenaar'. Want van hem worden verschillende activiteiten verwacht.

Hij moet na elk examen de molen weer klaarzetten voor de volgende kandidaat, maar het allerbelangrijkste is toch wel dat hij zorgt voor de *koffievoorziening*. Want zoals een auto loopt op benzine, zo loopt de examencommissie op koffie! Dat begint al bij aankomst.

Wat zijn die examinatoren dankbaar als zij bij binnenkomst de koffie ruiken. Na zo'n vaak lange rit ben je daar echt aan toe. En wat dacht u van de verzorging van deze lieden tijdens het theoretische gedeelte. Veel molenaars weten dit maar al te goed en bij de koffie hoort appelgebak vinden zij, en in Limburg natuurlijk een vlaai. Zo maken wij gezamenlijk van zo'n dag een dag om op terug te zien. Vaak hoor je zeggen: weet je nog wel, daar en daar...

Maar het kan ook anders

En ook dat blijft je bij.

Een kort verslag. We komen aan, de molen draaide toen we hem in de verte zagen. Maar nu staat hij plotseling stil. Wat zou er aan de hand zijn. We zien het spoedig: er ontbreekt een eindbord.

Op de stelling is iedereen zenuwachtig aan het zoeken. Maar geen bord te zien. Totdat de heer Vellekoop het bord ontdekt bij de buurman in de tuin, rechtop tussen de bloembollen.

Een korte inspectie toont aan dat het met de andere borden al niet veel beter is gesteld, ook deze zijn onjuist vastgemaakt. We laten hamer en spijkers aanrukken en timmeren de borden stuk voor stuk vast. Zo, die kunnen er niet meer uit.

Gelukkig waren we op tijd, en de eerste kandidaat is er nog niet en zal hier dus niets van merken.

We ruiken nog geen koffie en dat verontrust ons een beetje. Voorzichtig informeren we bij de dienstdoende molenaar hoe het met de koffie zit. Er is nergens een koffiezetapparaat te zien, noch een tankje met water. Er is geen koffie en er zal ook geen koffie komen, zo luidt zijn antwoord. De reden is dat de goede man zelf geen koffie drinkt en dus aan dit soort bijkomstigheden niet denkt. Maar verderop in het dorp is een kroeg.

Wij er naar toe, de kandidaat is er toch nog niet. Toch nog een heel eindje lopen, maar ja, dat heb je graag over voor je eerste bakje. De kroeg komt in zicht. Alles nog donker, gordijnen en deur dicht. Daar sta je dan.

Wij terug naar de molen.

Er tegenover ontwaar ik een dorps huis met een fiets ervoor. Dat geeft weer hoop. Met de secretaresse van de commissie, Evelien Pouw, steven ik op het dorps huis af. De deur is open en de conciërge is aan het dweilen. We leggen hem ons probleem voor, na enig nadenken vindt hij een oplossing en nodigt ons uit terwijl hij naar het keukentje loopt en koffie gaat zetten.

De overige commissieleden worden geroepen en de vertegenwoordiger van De Hollandsche Molen,

zeilmakerij

Fa. van Neerven & Zn.

opgericht

1925

**van Neerven's
MOLENZEILEN**

'N BEGRIP VOOR DE MOLENAAR

IN

NEDERLAND, BELGIË

EN DUITSLAND

IN

KATOEN, W.K. 77 EN VLASDOEK

DR. VAN ERPSTRAAT 1

5341 AK OSS

TELEFOON 04120-24028

ren. En dan de volgende week weer met de zaklaan- taarn de kap in (nog steeds met gefronste wenkbrauwen) en wat ziet de molenaar dan op de donkere kapzolder, onder de vangbalk liggen?

Twee vleugeltjes van een kleine vleermuis.

Toen begon bij de molenaar een lichtje te branden. Dat er vleermuizen in en om de molen huisden had hij tijdens en na het nachtmalen al menigmaal geconstateerd, dat was geen nieuwtje, dus, was wat er, achteraf gezien, gebeurd?

Welnu, het bovenwiel, dat zonder stalen voering is uitgevoerd, heeft naar buiten toe wijduitlopende krimp-scheuren, waar een kinderarmpje geheel in de verdwijnt, om nou maar wat te noemen.

Bij stilstand van de molen is een vleermuis net tussen het blootstaande stuk tussen het buik- en sabelvangstuk, in zo'n grote krimpschuur zijn tukje gaan

doen, totdat de molenaar ging malen en hem vervolgens tijdens het vergeefse vangen fijn maalde.

Achteraf gezien heeft zo'n vleermuisrompje tussen het wiel en de vang ongeveer hetzelfde effect als twee vingerhoedjes vol reuzel. (Dus niet meer willen vangen door een glad geworden oppervlakte van bovenwiel en vang.)

Om kort te gaan: na vele overpeinzingen en onderzoek was dit de boosdoener.

Een kans van één op de... hoeveel? Zeg het maar. In ieder geval de vang daarna naarstig - in werking - bewerkt met duinzand (ja het is bekend; de één zegt absoluut nooit doen en de ander blijft er mee strooien), en hij vangt weer als vanouds en 'De Marsch' maalt er weer lustig op los.

LVA

NIEUWS VAN DE BIOTOOPWACHT

Tussen februari 1991 en februari 1992 steeg het aantal biotoopwachters-rayons van 178 tot 185. Onder deze 185 zijn er momenteel 2 vakante rayons. 6 biotoopwachters bedienen méér dan één rayon.

Er werden 15 nieuwe mensen aangeworven als biotoopwacht, terwijl 6 wachters hun taak neerlegden. Onder deze laatsten bevond zich ook W. Hijmans, vrijwillig molenaar, biotoopwachter en bewaker van de molen 'Beatrix' in Winssen, die in 1991 overleed.

Door overplaatsing binnen Winssen kwam de Beatrix-molen indertijd vlak bij Hijmans' woning te staan. Hij zelf voelde zich terstond zo aangetrokken tot deze ex-poldermolen, dat hij de opleiding ging volgen, slaagde, en sindsdien als één van de vrijwilligers van de Beatrix zijn sporen verdiende, mede door het trouwe toezicht, dat hij op de molen pleegde uit te oefenen.

Evenals vorige jaren zijn er weer rayons verkleind, respectievelijk van grenzen veranderd. Dit alles in verband met gemeente-samenvoegingen en grenswijzigingen. Ook zijn er enkele rayons samengevoegd, hetgeen hier en daar leidde tot het geven van nieuw rayon-namen.

Wat de 'advertenties' betreft ('nieuwe biotoopwachters gevraagd!'), het volgende: Na vele jaren heeft zich eindelijk een nieuwe wachter gemeld voor Alphen aan de Rijn! Het is geen inwonende van de gemeente of streek, maar niettemin werd zijn 'sollicitatie' zeer op prijs gesteld. In de tweede vacature van het vorige jaar (de zak van Zuid-Beveland) werd ook, dankzij Zeeuwse molenvrienden, voorzien.

Hier zijn dan de oproepen voor dit jaar:

1. **Rotterdam benoorden-de Maas en Hoek van Holland** (samen één gemeente)

Door bedanken van de Rotterdamse biotoopwachter kwam deze grote gemeente 'zonder' te zit-

ten. Dankzij dhr. J.L.J. Tersteeg meldden zich twee nieuwe wachters voor Rotterdam-Zuid; en wel voor de molens te **Charlois** en **Pendrecht** (binnenkort naar gem. Barendrecht). Maar voor de molens De Speelman, de Distilleerketel; de molens van Kralingen, Hillegersberg en Terbregge, benevens voor de 'gerezen' Nieuwlandse Molen van Hoek van Holland, zouden we ook heel graag één of twee molenvrienden vinden, die de biotoopzorg op dit punt willen overnemen.

2. **Ridderkerk - dorp Rijsoord**

De stenen grondzeiler De Kersenboom, die onlangs **om biotoopredenen** is verplaatst, moet nu op zijn **nieuwe** standplaats óók in de gaten gehouden worden - dat heeft de praktijk ons helaas geleerd! Welke nabij - (of wat verderaf)wonende molenvriend wil deze molen onder zijn hoede nemen?

Anmeldingen graag bij E. Smit, Esdoornlaan 61, 1521 EC Wormerveer. Tel. 075-283123.

De complete lijst met biotoopwachters per 1 februari 1992 vindt u - afzonderlijk meegeniet - in het midden van dit nummer.

BERICHT VOOR DE BIOTOOPWACHTERS

Het zal menig biotoopwachter zijn opgevallen, al was het maar door het handschrift, dat in de periode half december-februari jl. iemand anders dan Evert Smit de biotoopberichten rondstuurde. Wat was het geval?

Evert werd ongeveer een week voor Kerstmis

ren. En dan de volgende week weer met de zaklantaarn de kap in (nog steeds met gefronste wenkbrauwen) en wat ziet de molenaar dan op de donkere kapzolder, onder de vangbalk liggen?

Twee vleugeltjes van een kleine vleermuis.

Toen begon bij de molenaar een lichtje te branden. Dat er vleermuizen in en om de molen huizen had hij tijdens en na het nachtmalen al menigmaal geconstateerd, dat was geen nieuwtje, dus, was wat er, achteraf gezien, gebeurd?

Welnu, het bovenwiel, dat zonder stalen voering is uitgevoerd, heeft naar buiten toe wijduitlopende krimpseuren, waar een kinderarmpje geheel in de verdwijnt, om nou maar wat te noemen.

Bij stilstand van de molen is een vleermuis net tussen het blootstaande stuk tussen het buik- en sabelvangstuk, in zo'n grote krimpschuur zijn tukje gaan

doen, totdat de molenaar ging malen en hem vervolgens tijdens het vergeefse vangen fijn maalde.

Achteraf gezien heeft zo'n vleermuisrompje tussen het wiel en de vang ongeveer hetzelfde effect als twee vingerhoedjes vol reuzel. (Dus niet meer willen vangen door een glad geworden oppervlakte van bovenwiel en vang.)

Om kort te gaan: na vele overpeinzingen en onderzoek was dit de boosdoener.

Een kans van één op de... hoeveel? Zeg het maar. In ieder geval de vang daarna naarstig - in werking - bewerkt met duinzand (ja het is bekend; de één zegt absoluut nooit doen en de ander blijft er mee strooien), en hij vangt weer als vanouds en 'De Marsch' maalt er weer lustig op los.

LVA

NIEUWS VAN DE BIOTOOPWACHT

Tussen februari 1991 en februari 1992 steeg het aantal biotoopwachters-rayons van 178 tot 185. Onder deze 185 zijn er momenteel 2 vakante rayons. 6 biotoopwachters bedienen méér dan één rayon.

Er werden 15 nieuwe mensen aangeworven als biotoopwacht, terwijl 6 wachters hun taak neerlegden. Onder deze laatsten bevond zich ook W. Hijmans, vrijwillig molenaar, biotoopwachter en bewaker van de molen 'Beatrix' in Winssen, die in 1991 overleed.

Door overplaatsing binnen Winssen kwam de Beatrix-molen indertijd vlak bij Hijmans' woning te staan. Hij zelf voelde zich terstond zo aangetrokken tot deze ex-poldermolen, dat hij de opleiding ging volgen, slaagde, en sindsdien als één van de vrijwilligers van de Beatrix zijn sporen verdiende, mede door het trouwe toezicht, dat hij op de molen pleegde uit te oefenen.

Evenals vorige jaren zijn er weer rayons verkleind, respectievelijk van grenzen veranderd. Dit alles in verband met gemeente-samenvoegingen en grenswijzigingen. Ook zijn er enkele rayons samengevoegd, hetgeen hier en daar leidde tot het geven van nieuw rayon-namen.

Wat de 'advertenties' betreft ('nieuwe biotoopwachters gevraagd!'), het volgende: Na vele jaren heeft zich eindelijk een nieuwe wachter gemeld voor Alphen aan de Rijn! Het is geen inwonende van de gemeente of streek, maar niettemin werd zijn 'sollicitatie' zeer op prijs gesteld. In de tweede vacature van het vorige jaar (de zak van Zuid-Beveland) werd ook, dankzij Zeeuwse molenvrienden, voorzien.

Hier zijn dan de oproepen voor dit jaar:

1. Rotterdam benoorden-de Maas en Hoek van Holland (samen één gemeente)

Door bedanken van de Rotterdamse biotoopwachter kwam deze grote gemeente 'zonder' te zit-

ten. Dankzij dhr. J.L.J. Tersteeg meldden zich twee nieuwe wachters voor Rotterdam-Zuid; en wel voor de molens te **Charlois** en **Pendrecht** (binnenkort naar gem. Barendrecht). Maar voor de molens De Speelman, de Distilleerketel; de molens van Kralingen, Hillegersberg en Terbregge, benevens voor de 'gerezen' Nieuwlandse Molen van Hoek van Holland, zouden we ook heel graag één of twee molenvrienden vinden, die de biotoopzorg op dit punt willen overnemen.

2. Ridderkerk - dorp Rijsoord

De stenen grondzeiler De Kersenboom, die onlangs **om biotoopredenen** is verplaatst, moet nu op zijn **nieuwe** standplaats óók in de gaten gehouden worden - dat heeft de praktijk ons helaas geleerd! Welke nabij - (of wat verderaf)wonende molenvriend wil deze molen onder zijn hoede nemen?

Aanmeldingen graag bij E. Smit, Esdoornlaan 61, 1521 EC Wormerveer. Tel. 075-283123.

De complete lijst met biotoopwachters per 1 februari 1992 vindt u - afzonderlijk meegeniet - in het midden van dit nummer.

BERICHT VOOR DE BIOTOOPWACHTERS

Het zal menig biotoopwachter zijn opgevallen, al was het maar door het handschrift, dat in de periode half december-februari jl. iemand anders dan Evert Smit de biotoopberichten rondstuurde. Wat was het geval?

Evert werd ongeveer een week voor Kerstmis

voor onderzoek in het ziekenhuis opgenomen. Daarom moest een ander de distribuerende tijdelijk waarnemen. Bestuurslid Peter de Moes werd daartoe bereid gevonden en had er de tijd voor. Zodoende.

Daar kwam nog bij dat degene die de berichten uit de Staatscourant verzamelde en copieerde te kennen had gegeven hiermee m.i.v. 1-1-1992 te stoppen. Om het werk te kunnen continueren moest

een abonnement op die krant genomen worden. Daardoor ontvangen de biotoopwachters nu echte kranteknipsels.

Gelukkig is de ziekenhuisopname van Evert Smit alweer lang achter de rug en heeft hij inmiddels, na een periode van rust, zijn biotoopwerk weer kunnen hervatten.

P. de Moes

MOLENS IN POLEN

Er zijn veel molenliefhebbers die geen kans voorbij laten gaan om tijdens de vrije uren andere molens te kunnen zien. Vooral tijdens de vakanties is er daartoe veelal de gelegenheid. Zo zal de kring waarbinnen men molens kent en bezoekt, steeds groter worden.

Twee molenliefhebbers, die deze praktijk van molens kijken al vele jaren hebben beoefend zijn Peter de Moes en Gerbrand de Vries. Nadat zij enkele jaren terug een aantal molens in de toenmalige DDR bezochten, ondernamen zij 1991 een tocht naar Polen.

De dia-serie betreffende de DDR-reis, alsmede het bijbehorende commentaar maakte reeds veel indruk. Ook de nieuwe plaatjes van Poolse molens en hun eigenaardigheden zijn weer van bijzonder niveau.

Op verzoek van de redactie was Peter de Moes bereid om in een aantal artikelen te vertellen over de bijzondere kenmerken van de ruim dertig bezochte Poolse molens. Het gaat dan vooral om constructies die bij ons vaak al heel lang verdwenen zijn. Ook zijn er soms constructieve overeenkomsten aan te wijzen die zouden kunnen duiden op vroegere banden tussen ons land en Polen. Enkele afbeeldingen van verdwenen Poolse wipwatermolens en de kapvorm van Utrechtse wippen zijn in dit opzicht een aanwijzing.

gemiddeld 6 meter lang, dus wanneer je het kleedhout tot beneden wilt doortrekken, dan moet de kast onder breder zijn. Bij sommige van de grootste molens was dat zonder meer het geval, daar liep de beplanking ononderbroken door tot vlak boven de grond.

Andere molens, met name die waar de kruisplaten langer waren dan de kastbreedte, bleken duidelijk later te zijn dicht getimmerd. Wellicht is dit

Midden Polen. De kast is langer en breder dan de kruisplaten, die op de grond liggen, met zwerfkeien als fundatie.

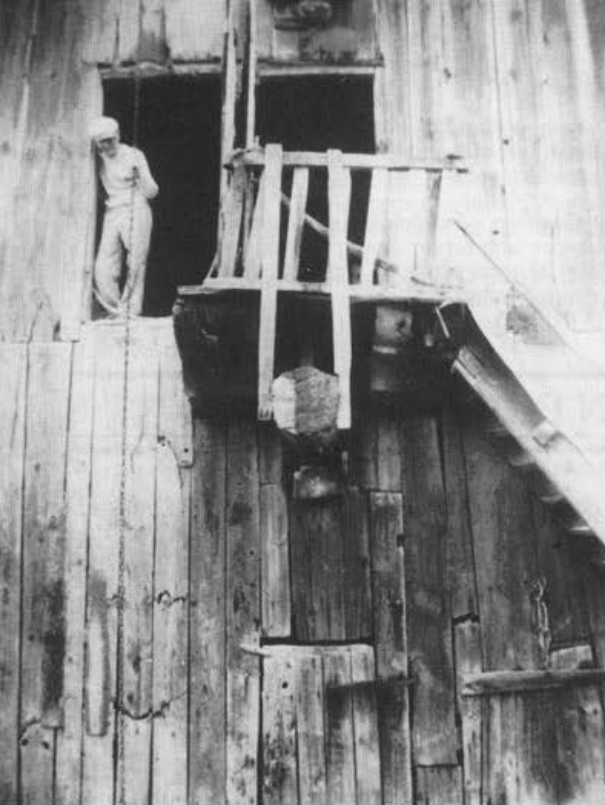

STANDERDMOLENS IN MIDDEN-POLEN

Rond Poznan en Konin, in Midden-Polen, zijn nog vele standerdmolens te bewonderen. De meesten zijn echter aan hun lot overgelaten en staan er, met of zonder de resten van een gevlucht, maar zieltogend bij. Maar juist die molens zijn vaak interessant om eens goed van dichtbij te bekijken en, als het nog kan, binnen op onderzoek uit te gaan.

Eerst iets over de afmetingen: Onze standerkasten zijn gemiddeld 2,8 x 4 m. In Polen is 5,5 x 6 m eerder regel dan uitzondering. De grootste die we tegenkwamen was zelfs 6 meter breed en 6,70 lang! Het waren bijna allemaal 'late' standerdmolens, gebouwd tussen midden en eind vorige eeuw, met trekjes uit de vroegere oude bouwwijze.

Eigenaardig vonden we dat bijna alle kasten doorliepen tot bij de grond. Nu zijn de kruisplaten daar

*Drzewce, midden Polen, standermolen. Lui-
deur naast de galerij, die op de verlengde burrie-
balken rust. Onder de galerij de afgezaagde
staartbalk en daaronder de deur naar de molen-
voet.*

gebeurd tijdens de overgang van windkracht op electriciteit; de molen kon dan de allerlaatste keer zodanig gekruid worden dat de kruisplaten diagonaalsgewijs binnen de hoekstijlen vielen. Zo creëerde men onder de molen een beschutte ruimte.

STEEKBANDEN

Teerlingen hebben we daar in Midden-Polen niet gezien. Wel in het noorden. Net zoals in België en Nederland eeuwen geleden voor het laatst plaatsvond, liggen in Polen de kruisplaten gewoon op de grond, halfhouts in elkaar gewerkt, met wat zwerfkeien eronder, tot onder de kruising. In tegenstelling tot hetgeen in België en Nederland gebruikelijk is, rust de standerd op de kruising van de kruisplaten. Van daaruit gaan slechts vier zware steekbanden schuin omhoog naar de standerd. De standerd en daarmee de hele molen, hangt dus niet aan de steekbanden, zoals bij ons, doch wordt er slechts mee gesteund. In Polen (en ook in Duitsland!) moeten we de steekbanden meer zien als schoren.

Zó kan het dus blijkbaar ook, terwijl een bijkomend voordeel is dat de standerd, hoe dan ook, niet 'door de zetel' kan zakken, zoals in Nederland wel eens gebeurde. Maar, nadelen zullen er ook wel aan kleven. De steekbanden zijn overigens zo zwaar uitgevoerd omdat ze, zowel om de zetelstukken heengrijpen, als met een tand in de standerd

steken. Bij ons wordt die taak verdeeld over twee steekbanden.

KIJKJE IN DE MOLEN

De kap was steeds uitgevoerd als puntdak en loopt ten behoeve van het luiwerk achterwaarts door. Teneinde tot de beide zolders te kunnen luien bevindt zich op de steenzolder een luihok en op de maalzolder een extra deur links en los van de galerij. Wanneer je dus door die lui deur naar buiten stapt, moet je wel het lui touw vastgrijpen, anders ben je onverantwoord snel beneden. De trap steekt niet naar achteren, maar zit zonder uitzondering tegen het trappint aan en gaat naar rechts met z'n treden omlaag.

Bovenassen, als ze er nog in zitten, zijn altijd van hout, soms voorzien van een ijzeren insteekkop. Vaak zagen we één bovenwiel, groter dan wat wij gewend zijn (en daarom in principe met meer remvermogen) en uitgevoerd met twee kruisarmen door de bovenas, zoals in Nederland en België tot ongeveer ±1750 nog werd toegepast.

Bij een uitvoering met twee bovenwielen was het tweede wiel kleiner en bevestigd tussen de gevluchtszijde en het eerste bovenwiel, maar nu met vier kruisarmen. Nog meer gaten in de bovenas zouden deze immers al te zeer verzwakken.

Het oorspronkelijke, grote bovenwiel dreef maar één klein rondsel aan, met niet meer dan 10 of 11 (meest platte) staven.

De kammen van het bovenwiel tellend kwamen we op overbrengingen van 1:8,4 tot 1:10,2. Tegen dit laatste kan zelfs een pelrondsel niet op! De maalstenen hadden een diameter van ongeveer 1 meter. Dus hoe dat geheel vroeger op de wind allemaal maalde?

Wie meer weet, dat hij/zij zich meldde... Veel molens maalden zo'n 20 à 25 jaar geleden trouwens nog op de wind.

HET GEVLUCHT

De roeden, als er nog wat van over was, waren niet groter dan 17 à 18 meter. In een paar gevallen was nog te zien dat de gevluchten vroeger als 'Türenflügel', om eens een Duits woord te gebruiken, waren uitgevoerd. Dat betekent dat in plaats van zeilen, houten schotten, gemaakt van een soort sigarenkistjeshout, werden toegepast. Per end zaten er dan drie of vier van die schotten aan. Moest er gezwicht worden, dan werden een paar onderste schotten weggenomen. Op sommige oude gevluchten konden we nog zien dat de heklatten simpelweg dwars door de houten roeden waren gestoken, waarbij voor- en achterzoom soms bijna even breed waren. Dwarsgetuigd, zou je kunnen zeggen.

MALENDE MOLENS

Een grote verrassing voor ons was dat er nog op menige standermolen gemalen wordt, zij het dan elektrisch! Op die molens beleefden we de oude sfeer van draaiende wielen en witte meelstof!

Bij de deur, of in een hoek aan de gevluhtzijde, stond dan steevast een wals te draaien, waarbij vaak, ter verdere bewerking van het maalgoed (meest tarwe) een grote builinstallatie ergens op de steenzolder hing, met de nodige wielen, riemen, elevantoren, meelpijpen enz.

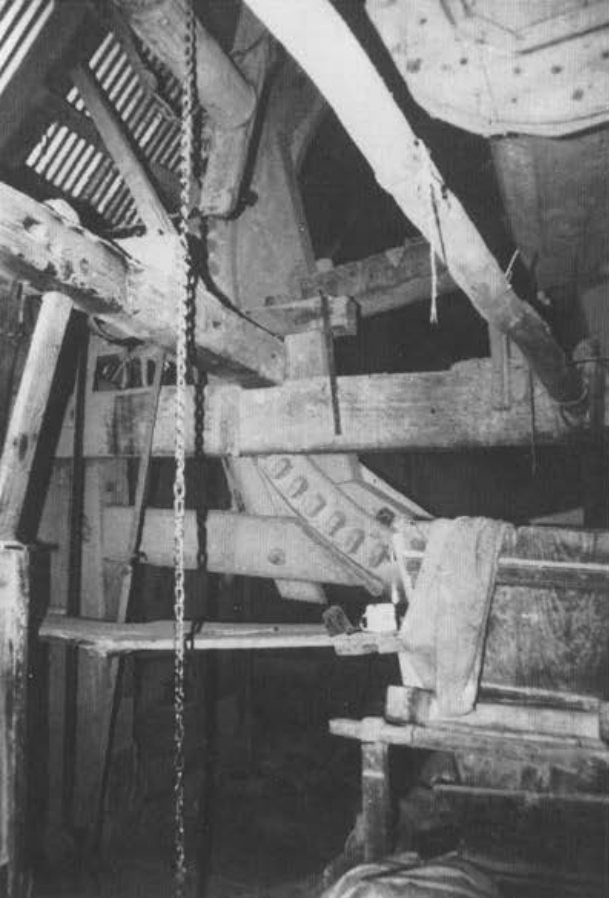
Plaats genoeg in een molenkast van zeg maar 5,5 meter breed en 6 meter lang!

Soms vonden we op de steenzolder tussen alle

Kawecyn, midden Polen. Gemalen wordt er nog steeds, maar met de stoppenkast als energiebron!

Drzewce. Maalkoppel met een overbrenging van 1:10,22! Twintig jaar geleden tot stilstand gebracht.

Drzewce. Bovenwiel met twee kruisarmen en een schoenvang, zoals die in de 17e eeuw ook in Nederland werd toegepast, maar werd de schoen 'lip' genoemd.

'moderne' maalwerktuigen nog een oud maalkoppel, onder de spinnewebben en stof. Vaak zaten bovenwiel en as nog op hun plaats, compleet met schoenvang, lang geleden tot stilstand gebracht...

Regelmatig echter zochten we vergeefs naar 'herkenning'. In zo'n geval was alles wat vroeger op windkracht liep eruit gesloopt en konden we slechts aan het raampje tussen de keer- en weerstijl zien dat we in een molen stonden en niet in een meelfabriek, al was dat er wel van gemaakt.

De gesprekken met de Poolse molenaars gingen met handen en voeten. Pen en papier hielp ook. We kenden maar twee woorden: Wiatrak - windmolen en Kozlak - standerdmolen. Enkelen spraken wat duits, maar 't hield niet over. Anderen ontvingen ons hartelijk, vroegen ons op de koffie en trakteerden ons op voedsel en lekkernijen. Koffie drinken moet je in Polen heel voorzichtig doen, ze filteren namelijk niet. Dus toen ik de eerste kop heerlijke koffie tot op de bodem leegdrank, stikte ik nog lelijk in het koffiedik...

PdM

HET WEER ZOALS HET WAS

---

door Jan Kurver

Gedurende de laatste maanden van het vorig jaar 1991 was er voor de molenaars niet veel te beleven. Er was vooral op de zaterdagen erg weinig wind. Menigeen zal zijn hoogstgemiddelde verwachtingen voor een mogelijk hoge tellerstand niet hebben zien uitkomen. Alleen kort voor Kerstmis was er volgens het maalboekje een aantal dagen dat er flink gewicht moest worden gemalen. Gedurende de rest van de maand was het steeds vier volle.

Januari begon iets beter. Wat meer wind, maar zeker nog geen winter.

In het weekeinde, eigenlijk in het begin van de nieuwe week, van zondag 19 op maandag 20 januari, kwam de omslag naar vriezend weer.

Zaterdag tevoren was er in het midden van het land slechts zwakke wind uit westelijke richting. Tegen de avond gaf de molen tergend langzaam 'de geest'. Bladstil, met een temperatuur van 5 graden was het niet koud voor januari.

's Avonds was er op de televisie bij de weerberichten, boven Denemarken een behoorlijke depressie zichtbaar. Op de bewegende beelden was goed te zien dat de ronddraaiende witte pluk bewolking zich snel uitbreidde. De verwachting luidde: Zondag regen en wind uit W tot NW. Het klopte, ook al was het geheel iets eerder voorspeld. In onze omgeving begon het om half elf te regenen. Redelijk grote druppels uit een egaal grijze, lage bewolking met slecht zicht en 7 graden. Toch een warmtefront, bedacht ik bij mezelf, want zaterdag was het kouder.

Onderweg, rijdend in de richting Noord-Holland, trachtte ik het einde van het warmtefront op te merken. Het behoort dan iets lichter te worden, terwijl de dichte egale bewolking over dient te gaan in een volledig bedekte, maar niet meer egale lage stapelbewolking. Ook behoort het op te houden met regenen.

Omstreeks 13.15 uur, rijdend tussen Schiphol en de Velsertunnel, werd het droog en lichter. Of de wind geruimd was kon ik in de auto niet merken. Nogal plotseling realiseerde ik me dat molens, die op kilometers afstand stonden, nu wèl te zien waren.

Aangekomen op een molen hoorde ik van de molenaar dat de wind inderdaad was geruimd. We hadden nu warme lucht uit NW, 7 graden! Zoiets kan niet ongestraft doorgaan in januari, dacht ik zo. De verwachtingen waren: morgen, maandag, vorst en oostenwind.

Nu is vorst op zichzelf niet zo erg voor een molenaar. Vorst en natte zeilen zijn echter een regelrechte ramp.

Ik moest denken aan de ijzige worstelpartij die enkele jaren geleden nodig was om de zeilen voor te krijgen, waarvan er twee keihard bevroren waren. Alle vormen van geweld moesten worden aangewend, tot een hamer toe. Ik geef onmiddellijk toe dat dat geen oplossing is. De kans is groot dat je een winkelhaak in het zeil slaat en dat is zeker niet de bedoeling. Veel geduld en ijsskoude handen (met of zonder handschoenen) moet je er voor over hebben.

Droogmalen van zeilen gaat prima als ze plat voor liggen. Opgerolde, bevroren zeilen blijven zeer lang stijf en zijn vrijwel niet meer uit te rollen. Het maakt wel enig verschil of de zeilen bestaan uit katoendoek of nieuwe synthetische vezel.

Op de molen die ik die zondagmiddag bezocht ging alles verder goed. In de avond begon het nog eens flink te regenen, maar waar ik het meest beducht voor was gebeurde niet.

Als regel komt er na zo'n hoge temperatuur (warme sector) een daverende kou-inval in de vorm van een koufront, weer met nattigheid, waarna de wind flink ruimt en in NO terecht komt... met bevroren zeilen. Gelukkig voor mijn gastmolenaar; dat gebeurde niet. Zondagavond was de temperatuur nog nauwelijks gedaald: 7 graden.

Wat er in de nacht gebeurt weet ik als regel niet, maar als er een koufront over zou zijn gekomen, had ik dat zeker wel gemerkt, al was het maar door het gieren van de windmeter op het huis, of het kletteren van regen, hagel of sneeuw(?) op de ruiten. Nee, niets dus van dat alles.

Geen koufront dus, maar op maandagmorgen wel een flink geruimde wind uit NO en een temperatuur die niet boven de tweede graden meer uitkwam. De bewolking trok naar het zuidwesten weg, het zonnetje kwam voor de dag, voor het eerst sinds vele dagen.

Er was nog net gelegenheid om de zeilen droog te malen, dacht ik zo. Op de molen aangekomen had ik genoeg aan vier - natte - schuintjes.

Even dacht ik eerst twee vollen voor te leggen, dan zouden die tenminste vast droog zijn. Die opgerolde eindjes blijven anders zo lang nat. De temperatuur daalde ondertussen door tot tegen de nul graden. (Wat zijn die elektronische thermometers toch een prachttuitvinding.) Zo gauw het qua windsterkte mogelijk was, legde ik de eerste twee vollen. Weer wat later (0.0 graden) bleken de laatste twee nog opgerolde stukjes zeil al hard te zijn. Ze waren echter nog goed voor te leggen, ook al waren de hoektouwen stijf...

Toen ik in de middag praatte met de vroegere molenaar over de kans op bevroren zeilen zij hij achteloos en wat brommig: "Dan had je eerst twee vollen moeten leggen..."

In de nacht van maandag op dinsdag vroom het meer dan 5 graden en dinsdag overdag kwam de temperatuur in het geheel niet meer boven nul. Ik kon tenminste weer malen met losse, droge zeilen. Als het nu maar niet te hard gaat vriezen, dan raakt het scheprad vast en is het malen ook afgelopen. Bij de wachtdeur is het al een ijzige boel.

Het is pas de eerste vorst en dan zijn er nog niet zo snel problemen. Als het al een tijd vriest en de krimpuren zijn bevroren, ben je sneller uitgemalen. Daar komt nog bij dat schaatsers je liever zien gaan dan komen. En dat is een echt understatement...

MOLEN WILHELMINA KRIJGT EEN KLAP

Gastgevend molenaar Berghuis van bovengenoemde molen is helaas kort na zijn aanmelding als zodanig, door omstandigheden voorlopig niet in de gelegenheid mensen op zijn molen te ontvangen.

Gelukkig is het geen kwestie van lichamelijke klachten, maar de molen heeft een deel van het hekwerk van het wienenkruis verloren.

Bij de laatste restauratie meende men dat het wienenkruis nog wel geruime tijd mee zou kunnen, helaas de praktijk heeft weer eens genadeloos bewezen dat men soms uit te vergaande bekribbeling op de beschikbare subsidie later op zeer ongelegen tijdstippen voor de destijds uitgespaarde kosten toch ruimte dient te vinden.

Een zware windstoot was voldoende om de molen voorlopig tot stilstand te brengen, erg jammer voor de omgeving en de vrijwillig molenaar.

OLIESLAGERSCONTRACT 1958

Exploitatie Oliemolen

„DE ZOEKER”, Zaanse Schans

De oliemolen 'De Zoeker' aan de Zaanse Schans in Zaandam is de enige nog werkende molen in Nederland waar olie wordt geslagen.

Wij brengen hier het 'Olieslagerscontract 1958 onder uw aandacht. In dit contract zijn een groot aantal bedrijven en particulieren verenigd die, direct of indirect, te maken hebben (gehad) met de molen of daarin geïnteresseerd zijn.

Het Olieslagerscontract heeft de exploitatie van de oliemolen 'De Zoeker' tot doel. De aan het contract deelnemende bedrijven en particulieren maken dit mogelijk door middel van vaste financiële bijdragen of door deelneming in de exploitatierekening. Deze bijdragen en deelnemingen vormen al meer dan 25 jaar lang de basis voor het voortbestaan van dit bijzondere ambacht.

Voor de exploitatie is echter, het zal u niet verbazen, steeds meer geld nodig. Het aantal deelnemers blijft nagenoeg gelijk terwijl de exploitatiekos-

ten niet stil blijven staan. Wij zouden het bijzonder op prijs stellen indien ook u zou willen bijdragen aan het Olieslagerscontract, in de vorm van een vaste jaarlijkse bijdrage of door deelneming in de exploitatierekening aan het eind van het jaar. Het zou ons in staat stellen de exploitatie van 'De Zoeker' op een bredere basis te voeren.

Indien u belangstelling hiervoor heeft, kunt u zich voor aanmelding als deelnemer of voor meer informatie, wenden tot de administrateur van het Olieslagerscontract de heer P.J. van den Boogaard, directiesecretaris van Jan Schoemaker B.V. te Zaandam (Postbus 1087, 1500 AB Zaandam. Tel. 070-351631).

Aan deelnemers van het Olieslagerscontract wordt de mogelijkheid geboden om, na afspraak, al dan niet met relaties de molen te bezoeken.

WAT WAS DAT VOOR 'N MOLENZAAK?

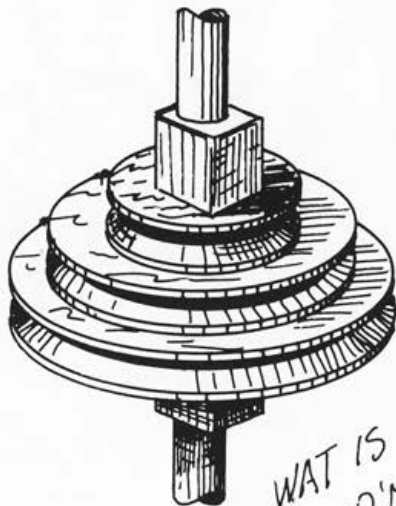
De twee boven elkaar getekende blokken, zijn in werkelijkheid ook boven elkaar gemonteerd in een molen. We kunnen deze blokken vinden in zowel acht-, zeskant als paltrok molens. Door het laatst genoemde molentype is het reeds duidelijk dat we het moeten zoeken in een zaagmolen.

Het zijn twee zeer belangrijke blokken waarvan er welgeteld zo'n acht stel in iedere molen aanwezig moeten zijn. Het zijn n.l. de metaalhouten ofwel de lageringen van de krukas.

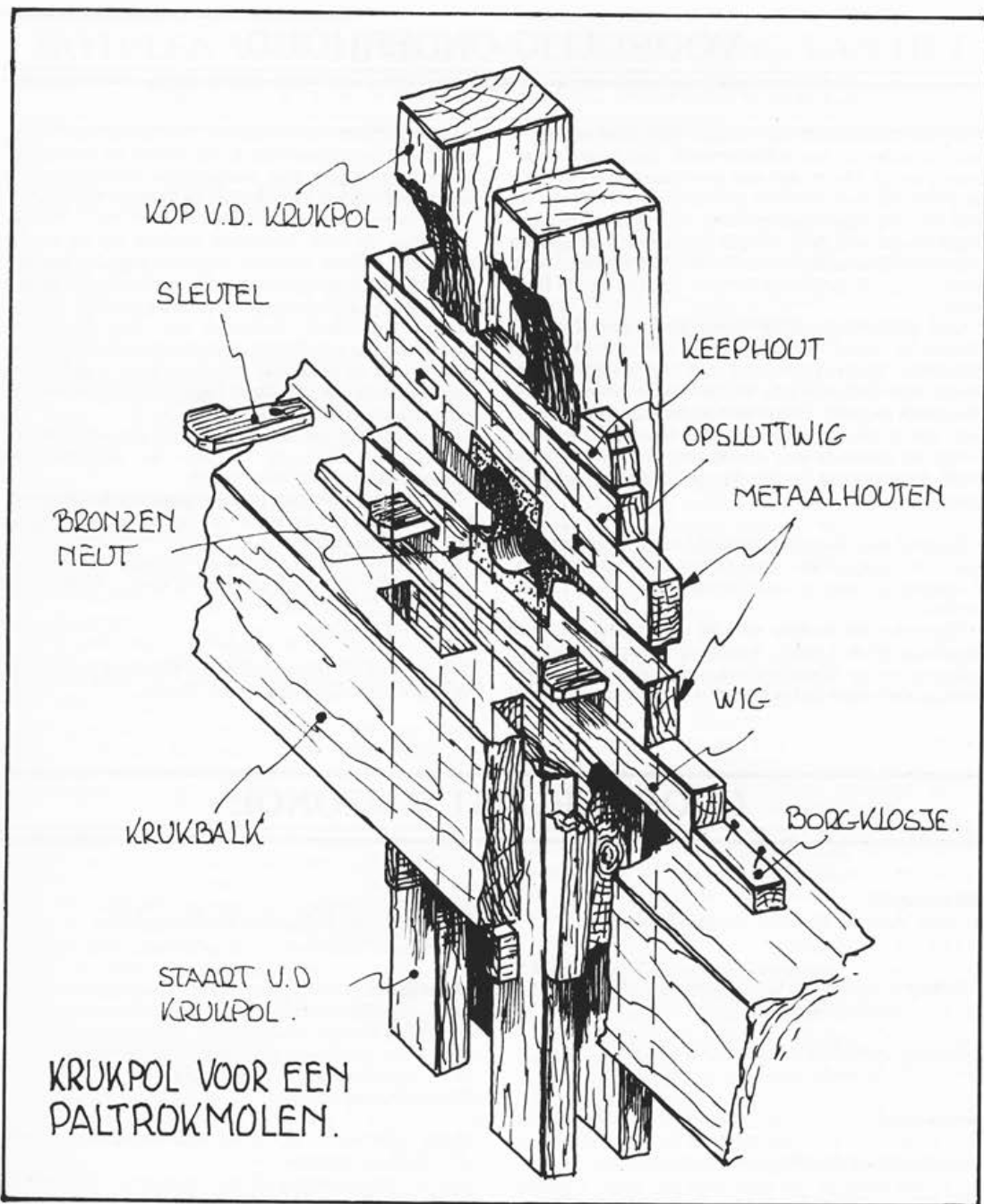
In iedere krukbal, vier in getal, staat ter weerszijde van de krukas een krukpol. De dubbele pen dwars door de krukbal heen, zijdelings door wiggen opgesloten en aan de onderzijde door een neknagel aangetrokken.

Door de sleuven in de krukpollen worden de bewuste metaalhouten gestoken. Deze metaalhouten worden zo genoemd vanwege de bronzen lagerblokken die hierin zijn vastgezet.

Om het geheel zuiver te kunnen afstellen en uit te lijnen zijn ze met wiggen en keeplouwen verstelbaar gemaakt. De wig onder het metaalhout ligt rechtstreeks op de krukbal en wordt geborgd door er een latje voor te slaan. Het bovenste metaalhout is verstelbaar met een keeplouw en een wig. De metaalhouten zelf zijn geborgd met behulp van z.g. sleutelstukken. De eigenlijke bronzen lagers zitten met een dubbele visbekkeep in de metaalhouten vast. Bij de molen 'De Held Jozua' daarentegen

WAT IS
DAT VOOR 'N
MOLENZAAK?

onder brons, maar boven de astap pokhout. Bij diverse andere molens zijn de blokken zowel onder de astap als er boven van brons. Hoe een en ander er uit ziet is verduidelijkt in de hierbij geplaatste tekening van zo'n complete krukpole.

Voor alle duidelijkheid willen we nog wel even vertellen dat het genoemde aantal van acht metaalhouten eigenlijk niet juist is, er zijn er n.l. nog zes

meer. De acht genoemde zitten in de beschreven krukpollen, terwijl de overige zes zijn aangebracht in de kolderstokhoofden. De metaalhouten hierin zijn bijna eender van vorm, met dit verschil dat het bronzenblok niet in het onderste zit maar in het bovenste. Deze plaats van het bronzen blok wordt bepaald door de richting waarin de grootste krachten in de krukaslageringen werken.

VOORDELIG ONDERHOUD

Bij het onderhoud van molens gaat veel aandacht en tijd zitten in het schilderwerk. Dat komt regelmatig terug. Het is wel een werkzaamheid die door vrijwilligers kan worden gedaan. Zij nemen er de tijd voor en doen het grondig. Dat spaart de eigenaar nogal wat geld uit dat dan weer aan andere noodzakelijke onderhoudsklussen besteed kan worden. Maar de prijs van de verf hakt er soms toch flink in.

Om dit bedrag wat te verminderen ging 'De Hollandsche Molen' op zoek naar een oplossing. Er werd een gesprek gevoerd met een vertegenwoordiger van de firma van Wijhe die de bekende verf Wijzonol leveren. Dat is een zogenaamd ademende verf die in alle gewenste kleuren te leveren is. Vanwege de methode van verwerking verdient dit soort verf de voorkeur boven de van oudsher bekende merken.

Er werd een afspraak gemaakt voor de molen van de vereniging. Maar daar is het niet bij gebleven. Hierover u thans te informeren is het doel van dit artikel.

Wat voor de molens van de vereniging De Hollandsche Molen geldt, is ook van toepassing voor alle molens in Nederland en voor iedereen die verf nodig heeft voor het schilderen van een molen. Het

mes snijdt aan twee kanten. De firma van Wijhe wordt 'de molenverf-firma' bij uitstek en de molen-eigenaren krijgen een aanzienlijke korting op een goede verf die in alle kleuren te leveren is.

Hoe komen we nu aan deze verf?

Welnu, de verf wordt via dealers op de markt gebracht. Deze dealers werden op de hoogte gesteld van de afspraken en De Hollandsche Molen ontving een adressenlijst voor deze dealers, die we hierbij afdrucken. Iedereen kan dus de dealer opzoeken die het dichtst bij hem in de buurt woont. Als u naar deze dealer toestapt kunt u refereren aan de afspraak die door De Hollandsche Molen voor molens werd gemaakt.

De korting is aanzienlijk. U krijgt de verf met een korting van 20% op de prijs die de winkelier betaald, dus op zijn inkoopprijs.

Nu het voorjaar voor de deur staat en dus het verfseizoen, leek het nuttig u van het bovenstaande op de hoogte te stellen.

U heeft dus nu de verf; voor kwasten moet u zelf zorgen, die zult u bij De Hollandsche Molen niet aantreffen! Veel succes ermee.

Gerbrand de Vries

NB. zie ook de advertentie van Wijzenol in het blad 'Molens' van de Hollandsche Molen.

GROSSIERLIJST WIJZONOL

Groningen

Beikes Verfgroothandel, Smirnofstraat 9a,
9716 JR Groningen

Olijslager Verf B.V., Gotenburgweg 36,
9723 TM Groningen

Olijslager Verf B.V., Transportbaan 48,
9672 BK Winschoten

Friesland

Th. Dijkstra Wzn. Verfwaren B.V.,
Ampèrestraat 16, 8912 AD Leeuwarden.

Th. Dijkstra Wzn. Verfwaren B.V., Windas 3,
8441 RC Heerenveen.

Friesche Olie- en Verfhandel B.V.,
W. Loréstraat 107, 8921 CG Leeuwarden.

Drenthe

Olijslager Verf B.V., Kapt. Nemostraat 21/23,
7821 AB Emmen.

Olijslager Verf B.V., Ceintuurbaan 84b,
7941 LX Meppel.

Overijssel

H.H. Eijkelkamp B.V., Enterseweg 15,
7471 SB Goor.

H.H. Eijkelkamp B.V., Aadijk 11,
7602 PP Almelo.

H.H. Eijkelkamp B.V., Cromhoffsbleek weg 69,
7513 ET Enschede.

H.H. Eijkelkamp B.V., Voltastraat 4,
8013 PM Zwolle.

Ter Hoeven B.V., Scheepvaartstraat 25001,
7411 MB Deventer.

Gelderland

H.H. Eijkelkamp B.V. Nijverheidsweg 91,
7005 AS Doetinchem.

H.H. Eijkelkamp B.V., Leemansweg 91,
6827 BX Arnhem.

Ter Hoeven B.V., Stadhoudersmolenweg 45,
7317 AW Apeldoorn.

Fa. H.E. Knaake, Burg. Rijpstrastraat 18,
7021 CR Zelhem.

Van Wijk Verf C.V., Tolhuisstraat 1/5,
4001 LN Tiel.

Van Wijk Verf C.V., Niels Bohrstraat 28,
6716 AM Ede.

Utrecht

Nagtegaal & Van Beesten B.V., v. Asch v.
Wijckskade 22, 3512 VS Utrecht.

Nagtegaal & Van Beesten B.V., Tractieweg 89,
3534 AP Utrecht.

De Winter & Ter Steege Coatings, Fluorweg 33,
3812 RW Amersfoort.

Noord-Holland

Krug Kerrebijn B.V. Verf & Glas, Ir. Lelyweg
47-49, 2031 CD Haarlem.

Krug Kerrebijn B.V. Verf & Glas, Edisonweg 5,
1821 BN Alkmaar.

Mooij Verf B.V., Oostzijde 281-287,
1508 EN Zaandam.

Mooij Verf B.V., Elektronplein 36,
1627 LM Hoorn.

Mooij Verf B.V., Industrieweg 2b,
1785 AG Den Helder.

Warger Verf B.V., Mr. Treublaan 18,
1097 DP Amsterdam.

Zuid-Holland

Bigro-Begaco, Calandkade 47,
2521 AA Den Haag.

P.C. Molenaar B.V., Haringbuisweg 25,
3133 KP Vlaardingen

P.C. Molenaar B.V., 1e v.d. Kunststraat 47f,
2421 AR Den Haag.

P.C. Molenaar B.V., Dorus Rijckersweg 13,
2315 WC Leiden.

Simonis Verf B.V., Berkenwoudestraat 22,
3076 JA Rotterdam (Lombardijen).

Simonis Verf B.V., Lyonstraat 49,
3047 AJ Rotterdam O. (Abtspolder).

Zeeland

Dingemanse & Van de Ploeg B.V.,
Verrijn Stuartweg 45, 4462 GE Goes.

Noord-Brabant

S.V. van der Putten Verf B.V., Groenedal 11,
5405 AS Uden.

S.V. van der Putten Verf B.V., Hastelweg 264,
5652 CN Eindhoven.

S.V. van der Putten Verf B.V., Goudsmidstraat 20,
5232 BP Den Bosch.

Joh. Smid B.V. Glad & Verf Handel,
Goirkestraat 21, 5046 GC Tilburg.

Joh. Smid B.V. Glas & Verf Handel, Koelemei 46,
4816 JD Breda.

Limburg

S.V. van der Putten Verf B.V., Groethofstraat 103,
5916 PA Venlo.

S.V. van der Putten Verf B.V., Hornestraat 35,
6224 TE Maastricht.

KUNSTMOLENSTENEN

**ZOWEL MET ZACHTE UITSLAG ALS MASSIEVE,
KUNNEN WIJ U NAAR KEUZE LEVEREN.**

Onze maalstenen worden vakkundig afgewerkt, vooral ook het scherpen en het goed onder de rij brengen.

Ook is in ons bedrijf gelegenheid, voor hen die daar prijs op stellen, om onze stenen te zien malen.

Ook voor nieuwe Duitse blauwe stenen kunnen wij u van dienst zijn.

Voor verdere inlichtingen graag bereid.

A. H. KEES
KUNSTMOLENSTEENFABRIEK
EN MOLENAARSBEDRIJF
VALKENSWAARDSEWEG 3, 5595 CA
LEENDE
TELEFOON (04906) 1207

BERICHT VOOR LEDEN IN OPLEIDING

Deze zomer houdt de molenaar van de wipmolen 'Het IJzeren Veulen' bij Hellouw in de Tielerswaard weer een *instructieweek*.

Deze molen wordt bewoond door een instructeur van het Gilde, dus cursisten kunnen hun maalboekje meebrengen.

Bij de molen is gelegenheid tot kamperen.

Aankomst zondag 19 juli.

Aanvang van de instructie maandag 20 juli.

Vertrek zaterdag 25 juli.

Opgave vóór 1 mei bij J. Knegt, Zeek 6, 4174 LH Hellouw. Tel. 04188-1840.

Geïnteresseerde partners zijn welkom, kinderen echter niet.

Jan Knegt

WIE HEEFT KIJK OP MOLENS

Ons lid in opleiding, A. Schaafsma, Jonkerstraat 15, 9901 HC Appingedam, zou gaarne in het bezit komen van het boek: 'KIJK OP MOLENS'.

Wie kan deze vrijwilliger in de dop aan dit boek helpen. Een telefoontje naar 05960-22926 kan het verlossende woord inhouden.

Bij voorbaat reeds hartelijk dank.

SLOTERMOLEN- KALENDER

In een zeer beperkte oplage is bij de Badhoevedorpse drukkerij De Adelaar een jaarkalender 1992 voor de Molen van Sloten van de pers gekomen. Omlijst door het kalendarium toont deze de prachtige luchtfoto's in kleuren die aan prinses Juliana is aangeboden toen zij in september de molen in werking stelde. Zo lang de voorraad strekt is de kalender dagelijks tussen 10.00 en 16.00 uur à f 3,- bij de molen verkrijgbaar.

Voor de vrienden en vrijwilligers van de Molen van Sloten liggen gratis exemplaren klaar.

DIALEZINGEN

Vanuit het Brabantse bereikte ons het bericht van een geslaagde lezing over het weer.

Het betrof een lezing met dia's die verzorgd was door de Stichting Weerlicht, Meteorologische Edukatie en Adviezen, Postbus 84, 3800 AB Amersfoort, tel. 033 - 622502, in de persoon van Eric Kloppers.

De stichting verzorgt gastlessen op scholen, geeft adviezen over klimaat en milieu en kan ondersteunen bij scripties. Men bezit verder een documentatiecentrum over verschillende deelonderwerpen dat steeds geactualiseerd wordt.

Over het weer heeft men diaserieën en klankbeelden met geluidscassettes.

Een dialezing verzorgd door de stichting kent meestal het volgende verloop: Een 50-tal dia's worden vertoond op een zo groot mogelijk scherm. Na een pauze is er gelegenheid tot het stellen van vragen. Men kan een afspraak maken door te bellen of te schrijven, waarna een bevestiging volgt.

De kosten (exclusief reiskosten) worden hoger naarmate het aantal toevoorders groter is: 0-25: f 75,-; 26-50: f 125,-; 51-75: f 175,-; 76-100: f 225,-; meer dan 100: f 250,-.

Voor een groep in een uithoek van het land is dit waarschijnlijk een probleem omdat ook de reiskosten moeten worden vergoed. De Stichting beoogt niet het maken van winst en daarom kan er bij echte problemen overleg over de tarieven worden gepleegd.

Over de inhoud van de lezing kan overleg worden gepleegd. Er kan een algemene lezing worden verzorgd maar ook een onderwerp als: wolkensoorten, weerkunde, zelf weer voorspellen, kan worden aangevraagd.

K.

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS T.B.V. DE OPLEIDING

Informatie I t/m X	Algemene informatie over praktijk, molenzeilen, smeren, vangen, het weer, klein onderhoud, bliksemafleider e.d.
Informatie XII	De opbouw van de wipmolen en de achtkante molen (G.J. Pouw)
Informatie XVI	Waarom draaien de wieken linksom, waarom hellende bovenas en de tonmolen (E. Smit)
Informatie XIX	Molenaarservaringen (J. Kaal)
Informatie XX	Kruiwerven (G.J. Pouw)
Informatie XXI	Weercursus (P.W. Rosier KNMI)
Informatie XXII	Bovenassen (G.J. Pouw en M. van Doornik)

Het boek "Wieksystemen voor polder- en industriemolens" door G.J. Pouw behoort ook tot het lespakket en omvat o.a. de informaties VIII, IX, XIII, XIV en XV.

Bij aanmelding als lid-in-opleiding dient men dit lespakket aan te schaffen omdat dit nodig is bij de opleiding. De prijs is uiterst laag gehouden en bedraagt f 70,-.

Gratis uitgaven:

Statuten en Huishoudelijkreglement.
Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. leden-in-opleiding.
Bladen voor het maaluren-boekje t.b.v. geslaagde leden.
De richtlijnen voor het examen voor vrijwillig molenaar.
Modelcontract voor vrijwillige molenaars.
Folder betreffende de Gilde-verzekeringen.

Voor inlichtingen en het bestellen van de hierboven genoemde boeken enz. kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van het Gilde:

Mevr. E.N. Pouw-Schipper, Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden. Tel. 02159-45428.

VOOR DE OPLEIDING AANBEVOLEN LITERATUUR

Molens	Ir. F. Stokhuyzen, 5e geheel herziene druk
Opleiding watermolenaar	Ing. J. den Besten Te bestellen d.m.v. storting op postgiro 139754 te Loenen a.d. Vecht van f 50,— (incl. porto).
Zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,— (excl. f 7,50 porto)
Rond zingende stenen	D.J. Abelskamp, f 45,— (excl. f 7,50 porto)

Beide laatste boeken zijn te bestellen via: girorekening 148232 t.n.v. Rabobank Midden-Westland t.g.v. rekeningnummer 13.53.85.210 t.n.v. penningmeester cursuscommissie Barendse te Poeldijk. Bestelt u beide boeken gelijktijdig, dan is de prijs f 99,— (incl. porto).

HET GILDE VAN

MOLENAARS